

MÁSODIK MELLÉKLET

FELADATOK PÉLDÁNYOSÍTÁSA TÁBLÁZATKEZELŐVEL

A műszaki tantárgyak számonkéréseihez gyakran készítünk olyan feladatokat, amelyeknél a kiinduló adatok módosításával állítjuk elő az alternatív példányokat. Mintaként tekintsük az alábbi, számábrázolás témakörbe tartozó feladatot:

 Adott A és B egybájton tárolt számadat, valamint egy művelet. Végezze el a műveletet a számokkal, és adja meg az eredményt tízes számrendszerben!

A: 00101001 mint előjel nélküli egész
B: 10110011 mint előjeles egész
Művelet: a nagyobb szám fele
Eredmény:

2 pont

Az alábbiakban bemutatjuk, hogyan kell megtervezni és elkészíteni azt a táblázatot, amelynek segítségével könnyen és gyorsan elkészíthetők a fenti feladat különböző paraméterezésű példányai.

FELADATSPECIFIKÁCIÓ

Az egyes feladatokban változzon az A és B bitsorozat, azok típusa, valamint a rajtuk elvégzendő művelet. Az adatokra az alábbi megkötések vonatkoznak:

- előjel nélküli egészként értelmezve értékük legalább 50;
- az egyik első bitje 0, a másiké 1 legyen.

Az adatok típusa – bitsorozattól függetlenül – kétféle lehet: előjeles egész és előjel nélküli egész, de a permutációk közül kizárjuk azt az esetet, amikor mindkettő adat előjel nélküli. A műveletek rendre a következők:

- a két szám különbségének abszolút értéke,
- a nagyobb szám fele,
- a kisebb szám kétszerese,
- a számok számtani átlaga.

MEGVALÓSÍTÁS

Indítsa el az Excelt! A munkafüzet két lapból álljon, ezek neve Feladatok, illetve Szövegek legyen! Menet közben rendszeresen mentse a munkáját!

1. ADATOK ELŐÁLLÍTÁSA

A Feladatok lapon elsőként a feladat két operandusát (adatok) állítjuk elő.

1. Az A2 cellába állítson elő egy minimum 50 értékű, de egy bájtól még ábrázolható egész számot a VÉLETLEN.KÖZÖTT függvénnyel! Az oszlop felirata *Szám1* legyen.

FONTOS! A táblázatban ne legyenek cím nélküli oszlopok.

2. A másik szám is legalább 50 legyen és egy bájtól ábrázolható, de az első szám függvényében:

- ha az első szám nagyobb, mint 127, akkor a második legyen kisebb 128-nál,
- ha az első szám kisebb, mint 128, akkor a második legyen nagyobb 127-nél.

MEGJEGYZÉS Az F9 billentyű megnyomásával állítson elő néhány számpárt, és ellenőrizze, hogy a kapott értékek megfelelnek-e az előírásoknak!

3. Ábrázolja a számokat kettes számrendszerben egy bájtól a DEC.BIN függvénnyel!

	A	B	C	D
1	Szám1	Szám2	A	B
2	187	119	10111011	01110111

2. ADATOK TÍPUSA ÉS ÉRTÉKE

Az adatok típusa kétféle lehet, ezért a generálás eredményének értéke is csak kétféle legyen. Használjon logikai értékeket annak eldöntéséhez, hogy a számok előjelesek-e!

1. Az első adat típusát az alábbi módon határozzuk meg:

E2		fx		=VÉL()<0,5		
	A	B	C	D	E	F
1	Szám1	Szám2	A	B	Előjeles1	Előjeles2
2	89	193	01011001	11000001	HAMIS	
3						

Ha a kapott érték IGAZ, az A bitsorozatot előjeles egészként kell értelmezni, egyébként előjel nélküli egészként.

2. A második adat típusára már megkötés is van: ha az első szám előjel nélküli, akkor az csak előjeles lehet, egyébként a kettő közül bármelyik.

=HA(C2;VÉL()<0,5;IGAZ)

3. A típus ismeretében határozza meg az adatok értékét!

Ha a típus előjel nélküli, az adat számértéke megegyezik magával az előállított számmal. Akkor is megegyezik, ha a típus előjeles, de az első bit 0 (vagyis az adat kisebb, mint 128). Ezzel szemben az előjeles típusú, 1-es számjeggyel kezdődő adat tényleges értéke: $\text{szám}_{10} - 256$, ahol szám_{10} a bitsorozat tízes számrendszerbeli alakja.

G2		fx		=HA(ÉS(E2;A2>127);A2-256;A2)				
	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Szám1	Szám2	A	B	Előjeles1	Előjeles2	Érték1	Érték2
2	141	124	10001101	01111100	HAMIS	IGAZ	141	
3								

G2		fx		=HA(ÉS(E2;A2>127);A2-256;A2)				
	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Szám1	Szám2	A	B	Előjeles1	Előjeles2	Érték1	Érték2
2	194	57	11000010	00111001	IGAZ	HAMIS	-62	
3								

KÉRDÉS Lehet-e mindkét adatérték negatív?

3. MŰVELETEK

A feladat ötödik paramétere a művelet, amit el kell majd végezni az adatokon. A megoldások ellenőrzéséhez (javítókulcs) természetesen ki is kell számolnunk a végeredményt.

- A következő oszlopba a művelet kódja kerüljön: [1–4] intervallumba eső véletlenszerűen előállított egész szám!
- Az adatértékeket felhasználva számítsa ki a következő négy oszlopba a feladat-specifikációban ismertetett műveletek eredményét!

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
1	Szám1	Szám2	A	B	Előjeles1	Előjeles2	Érték1	Érték2	Műveletkód	Eltérés	MaxFél	KétMin	Átlag	
2	124	213	01111100	11010101	HAMIS	IGAZ	124	-43		1	167	62	-86	40,5
3														

- A nagyobb szám fele és az átlag tört szám is lehet, ezért ezek értékét alakítsa át szöveggé egy tizedes pontossággal!

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
1	Szám1	Szám2	A	B	Előjeles1	Előjeles2	Érték1	Érték2	Műveletkód	Eltérés	MaxFél	KétMin	Átlag	
2	249	63	11111001	00111111	IGAZ	HAMIS	-7	63		1	70	31,5	-14	28,0
3														

MEGJEGYZÉS Nem lenne szerencsés, ha azonos műveletnél bizonyos esetben csak egész, másszor tört számot is begépelhetnénk, ezért a tágabb típust alapul véve egy tizedesjegy pontossággal adjuk meg a helyes megoldást az egész számoknál is.

4. A FELADAT KÓDJA

Az első oldalon található ábrán a típus meghatározásaként logikai érték helyett szöveges megfogalmazás szerepel, a művelet kódja helyett annak leírása. Újabb oszlopokba állítsa elő ezeket az adatokat!

1. Vegye fel a Szövegek lapra a képernyőn megjelenítendő szövegeket! A cellahivatkozásokat lássa el „beszédes” névvel!

	előjeles	előjeles egész
A	B	C
1	IGAZ	előjeles egész
2	HAMIS	előjel nélküli egész
3		
4	1 a két szám különbségének abszolút értéke	
5	2 a nagyobb szám fele	
6	3 a kisebb szám kétszerese	
7	4 a számok számtani átlaga	
8		

2. Határozza meg az aktuális típusok és a művelet szövegét!

I	J	K	L	M	N	O	P
Műveletkód	Eltérés	MaxFél	KétMin	Átlag	Típus1	Típus2	Művelet
1	29 67,0		210	119,5	előjel nélküli egész	előjeles egész	a két szám különbségének abszolút értéke

MEGJEGYZÉS A K és M oszlopokban az Excel a számokat azért igazítja balra, mert szöveggé konvertáltul. A cellákban levő adatok eltérő típusa nem okoz problémát.

3. A feladat kódja a mellékelt *számábrázolás.xml* fájlban található. Nyissa meg szövegszerkesztővel, és másolja át a szöveget a következő oszlop második cellájába!

P	Q
1 Művelet	Kód
	<code><feladat></code> <code><utasítás>Adott A és B egy bájtton tárolt számadat, valamint egy művelet. Végezze el a műveletet a számokkal, és adja meg az eredményt tízes számrendszerben!</utasítás></code> <code><bekezdés>A: 00101001 mint előjel nélküli egész<újsor>B: 10110011 mint előjeles egész<újsor>Művelet: a nagyobb szám fele</bekezdés></code> <code><bekezdés>Eredmény: <szám súly="2">20,5</szám></bekezdés></code>
2 a két szám különbségének abszolút értéke	<code></feladat></code>

FONTOS! Az értékadás előtt szélesítse ki a Q oszlopot legalább 600 képpont szélesre.

4. Alakítsa át a cella tartalmát képletté, és helyettesítse be az egyik adatot!

P	Q
1 Művelet	Kód
	<code>=<feladat></code> <code><utasítás>Adott A és B egy bájtton tárolt számadat, valamint egy művelet. Végezze el a műveletet a számokkal, és adja meg az eredményt tízes számrendszerben!</utasítás></code> <code><bekezdés>A: " & C2 & " mint előjel nélküli egész<újsor>B: 10110011 mint előjeles egész<újsor></code> <code>Művelet: a nagyobb szám fele</bekezdés></code> <code><bekezdés>Eredmény: <szám súly="2">20,5</szám></bekezdés></code>
2 a két szám különbségének abszolút értéke	<code></feladat></code>

FONTOS! A szövegkonstansokban az idézőjelet kettős idézőjellel adhatja meg.

	P	Q
1	Művelet	Kód
		<feladat>
		<utasítás>Adott A és B egy bájtton tárolt számadat, valamint egy művelet. Végezze el a műveletet a számokkal, és adja meg az eredményt tízes számrendszerben!</utasítás>
		<bekezdés>A: 11110110 mint előjel nélküli egész<újsor>B: 10110011 mint előjeles egész<újsor>Művelet: a nagyobb szám fele</bekezdés>
		<bekezdés>Eredmény: <szám súly="2">20,5</szám></bekezdés>
2	a kisebb szám kétszerese	</feladat>

MEGJEGYZÉS Az F9 billentyű megnyomásakor a Q2 cella megjelenített értéke most már megváltozik, ugyanis az az A adat értéke módosul.

- Helyettesítse be a feladat többi paraméterét is! Ha jól dolgozott, a *számbábrázolás_1.xlsx* munkafüzethez hasonló eredményt kapott.

MEGJEGYZÉS Ha a kódból eltávolítja a sortöréseket, illetve a cella stílusát Normálra állítja, a szöveg egy sorban fog megjelenni.

5. SOROZATGYÁRTÁS

Az elkészített sor másolásával újabb példányok állíthatók elő, de arról gondoskodni kell, hogy ne kerüljenek egyforma feladatok a készletbe. A feladatok szövegét a Szám1, Szám2, Előjeles1, Előjeles2 és Műveletkód adatok befolyásolják, ha ezek egyike eltérő, már új feladatot kapunk.

- Rendezze át a táblázat oszlopait úgy, hogy a szóban forgó paraméterek előre kerüljenek egymás mellé!

	A	B	C	D	E	F	G
1	Szám1	Szám2	Előjeles1	Előjeles2	Műveletkód	A	B
2	112	238	IGAZ	IGAZ	2	01110000	11101110
3							

FONTOS! Figyelje meg, hogyan módosulnak a képletek az oszlopok átmozgatása után!

- A második sort hagyja meg prototípusnak! Másolja le az első két sor a 4–5. sorba!
- Készítsen másolatot 40 példányban az ötödik sorról! (Jelölje ki a **Név mező** segítségével az 5:44 tartományt, és válassza a **Kitöltés lefelé** parancsot!)
- A kijelölt tartományt másolja a vágólapra, és ugyanerre a területre illessze vissza az értékeket! (**Kezdőlap** menüszalag **Beillesztés** menü **Értékek** parancs.)
- Az A5:E44 tartományból távolítsa el az azonos sorokat! (**Adatok** szalag **Ismétlődések eltávolítása** parancs.) Ha szükséges, pótolja az eltávolított példányokat!

A végső táblázat a *számbábrázolás_2.xlsx* munkafüzetben található. Az elkészült feladatokat a Q5:Q44 tartományból másolhatja át egy újonnan létrehozott Impera-példatár csoport elemébe. Ha a Folyamat programmal megnyitja a fájlt, több feladatlapot generálva megfigyelheti a paraméterek változását.

A FELADATBAN FELHASZNÁLT KÉPLETEK

ABS	Egy szám abszolút értékét adja eredményül.
ÁTLAG	Argumentumainak átlagát (számtani közepét) számítja ki.
DEC.BIN	Decimális értéket binárisra konvertál.
ÉS	IGAZ értéket ad vissza, ha összes argumentumának IGAZ az értéke; HAMIS értéket ad vissza, ha egy vagy több argumentuma HAMIS értékű.
HA	A HA függvény egy meghatározott értéket ad eredményül, ha egy megadott feltétel IGAZ értékű, és egy másik értéket, ha a feltétel HAMIS.
MAX	Az argumentumai között szereplő legnagyobb számot adja meg.
MIN	Az argumentumai között szereplő legkisebb számot adja meg.
SZÖVEG	Szöveggé konvertál egy számértéket, és lehetővé teszi a megjelenítés formázásának megadását.
VÁLASZT	A függvény az érték argumentumok közül az index sorszámút adja vissza.
VÉL	Egy egyenletes eloszlású véletlen valós számot ad eredményül, amely nem kisebb 0-nál és kisebb 1-nél.
VÉLETLEN.KÖZÖTT	A megadott számok közé eső véletlen egész számot ad eredményül.

PARAMÉTEREK BEHELYETTESÍTÉSE MAKRÓVAL

Az *excentrikus_nyomás.docx* dokumentumban az előzőnél jóval összetettebb feladatot talál a kiinduló adatokkal és megoldásokkal együtt. A feladat XML-kódját elkészítve látható, hogy az jelentősen hosszabb, mint az előzőé, és részben ezért, illetve a behelyettesítendő adatok nagyobb száma miatt a kód összeállítása az előző módszerrel már nehézkessé válik. A problémát makró segítségével oldjuk meg.

1. PARAMÉTEREK ÉS MEGOLDÁSOK

Hozzon létre egy új makróbarát munkafüzetet két munkalappal, ezek neve legyen Adatok, illetve Minta, majd hajtsa végre az alábbi műveleteket:

1. Az **Adatok** lapra másolja át címsor nélkül az adatokat és a megoldásokat közvetlenül egymás alá, majd törölje a cellák formátumát!
2. Transzponálja a táblázatot!

Az Adatok lap tartalma így az alábbi:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	F (KN)	l (m)	a (mm)	b (mm)	N (N)	M _{ny} (Nmm)	M _{hz} (Nmm)	σ_{xy} (MPa)	σ_{xy} (MPa)	σ_{yz} (MPa)	σ_{yz} (MPa)	σ_{xz} (MPa)	σ_{xz} (MPa)
2	12	1	20	30	-12000	-120000	-180000	-20	-60	60	-20	-20	-20
3	12	2	30	40	-12000	-180000	-240000	-10	-30	30	-10	-10	-10
4	24	1	20	30	-24000	-240000	-360000	-40	-120	120	-40	-40	-40
5	24	2	30	40	-24000	-360000	-480000	-20	-60	60	-20	-20	-20
6	36	1	20	30	-36000	-360000	-540000	-60	-180	180	-60	-60	-60
7	36	2	30	40	-36000	-540000	-720000	-30	-90	90	-30	-30	-30
8													

2. A MINTA ELKÉSZÍTÉSE

Miután elkészítette és ellenőrizte a feladat egy példányát (*excentrikus_nyomás.xml*), végezze el az alábbi műveleteket:

1. Készítsen másolatot a fájlról, hogy a feladat eredeti változata is megmaradjon!
2. Az XML-kódba az adatok és a megoldások helyére a {*n*} jelölést helyezze el, ahol *n* az összeállított táblázat megfelelő oszlopára hivatkozik! A jelöléseket saját függvénnnyel fogjuk a megfelelő tartalomra cserélni.

MEGJEGYZÉS A kész mintakód az *excentrikus_nyomás_mintakód.xml* fájlban található. Ezt a dokumentumot a Folyamat nem tudja megjeleníteni, mert a {*n*} helyőrzők miatt a szám elemek tartalma érvénytelen.

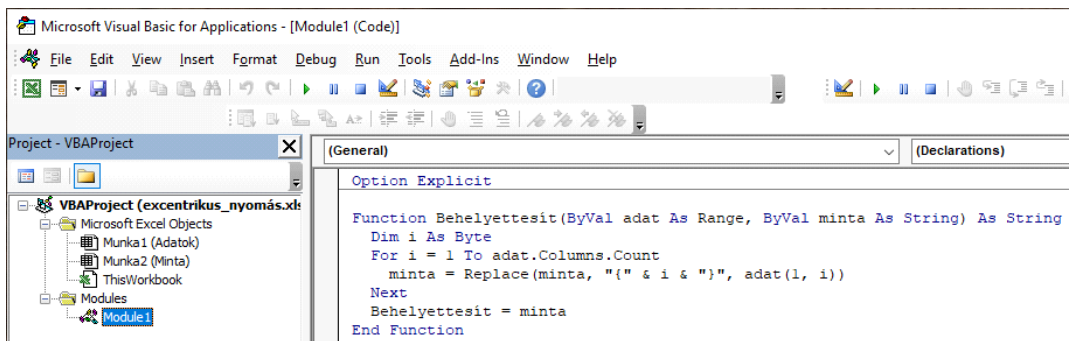
3. Másolja a feladatblokk elemet a munkafüzet **Minta** lapjának A1-es cellájába! Szélesítse ki az oszlopot, hogy a kódból minél többet lásson!

	A
1	<bekezdés>Figyelmesen olvassa el a megadott feladatot. A kép és az adatok alapján végezze el a szükséges műveleteket, majd válaszoljon a kérdésekre.</bekezdés> <ábra fájl="abra/prud.png"/> <bekezdés> <f>Adott:</f> <újsor>Az ábrán látható prizmatikus rúd méretei, valamint az <képlet>\$x\$</képlet> irányú terhelő erő.<újsor><képlet>\$F = \$</képlet><{1}</képlet> KN<újsor><képlet>\$l = \$</képlet><{2}</képlet> m<újsor><képlet>\$a = \$</képlet><{3}</képlet> mm<újsor><képlet>\$b = \$</képlet><{4}</képlet> mm</bekezdés> <bekezdés> <f>Feladat:</f> </bekezdés> <felsorolás> <pont>Határozza meg az <képlet>\$l\$</képlet> hosszúságú befalazott prizmatikus rúd <képlet>\$F\$</képlet> terhelésének súlypontba redukált előjelhelyes, számszerű értékeit: <képlet>\$N_x\$</képlet>, <képlet>\$M_{hy}\$</képlet>, <képlet>\$M_{hz}\$</képlet>. (1+1+1 pont)</pont> <pont>Határozza meg az egyes terhelési esetek által létrehozott igénybevételek előjelhelyes értékeit a befalazási keresztmetszet <képlet>\$A\$</képlet> pontjában: <képlet>\$\sigma_{xN}\$</képlet>, <képlet>\$\sigma_{xM_{hy}}\$</képlet>, <képlet>\$\sigma_{xM_{hz}}\$</képlet>. (1+1+1 pont)</pont> <pont>Határozza meg a befalazási keresztmetszet <képlet>\$A\$</képlet> és <képlet>\$S\$</képlet> pontjában ébredő eredő feszültséget: <képlet>\$\sigma_{xA}\$</képlet>, <képlet>\$\sigma_{xS}\$</képlet>. (1+1 pont)</pont> </felsorolás> <feladat> <utasítás>Határozza meg az <képlet>\$l\$</képlet> hosszúságú befalazott prizmatikus rúd <képlet>\$F\$</képlet> terhelésének súlypontba redukált előjelhelyes, számszerű értékeit!</utasítás> <bekezdés> <képlet>\$N_x\$</képlet>: <szám>{5}</szám> N<újsor><képlet>\$M_{hy}\$</képlet>: <szám>{6}</szám> Nmm<újsor><képlet>\$M_{hz}\$</képlet>: <szám>{7}</szám> Nmm</bekezdés> </feladat> <feladat> <utasítás>Határozza meg az egyes terhelési esetek által létrehozott igénybevételek előjelhelyes értékeit a befalazási keresztmetszet <képlet>\$A\$</képlet> pontjában!</utasítás>

3. PÉLDÁNYOSÍTÁS

Az adatok behelyettesítését a *makró.txt* fájlban található függvény segítségével végezheti el. Ahhoz, hogy a függvényt meg lehessen hívni, be kell másolni a munkafüzetbe, és engedélyezni kell a makrók futtatását.

1. Az Excelben az ALT+F11 billentyűkombinációval indítsa el a VBA-t!
2. Az **Insert** menü **Modul** parancsával szűrjön be új modult a projektbe, majd a függvény kódját másolja be a kódszerkesztőbe! A VBA-t be is zárhatja.

3. Az Excel beállításai ablak Adatvédelmi központ lapján kattintson Az adatvédelmi központ beállításai... gombra, majd a makróbeállításoknál válassza Az összes makró letiltása értesítéssel elemet!
4. Az Adatok lap M2 cellájába gépelje be az alábbi képletet!

=TISZTÍT(Behelyettesit(A2:L2;Minta!\$A\$1))

A behelyettesítendő adatok az A2:L2 tartományban vannak, ez a Behelyettesit függvény első paramétere. A második argumentum a mintakódra mutat abszolút címmel, hogy a képlet másolható legyen. A TISZTÍT függvény eltünteti a szövegből a soremeléseket.

5. Másolja le a képletet a 7. sorig!

FONTOS! Amennyiben a LaTeX-képletekben olyan szövegrészek is előfordulnak, amelyek megegyeznek a behelyettesítéshez használt jelöléssel, módosítsa a helyőrző kód felépítését! Például az $\{O=n\}$ használatához a pirossal kiemelt részt kell beszúrni a programba:

```
minta = Replace(minta, "{O=" & i & "}", adat(1, i))
```

Az elkészült táblázat az *excentrikus_nyomás.xlsm* munkafüzetben található. Másolhatja át a feladatokat egy új Impera-példatár csoport elemébe! Nyissa meg a fájlt a Folyamat programmal, és Példatár nézetben ellenőrizze az adatok helyességét!